

Ook kinderen zijn medeburgers. Over kinderen en politiek

door Koen Raes - 24 juli '96

Kinderen in context

Kinderen zijn gezinsleden; omwille van hun lange affectief-emotieve en sociaal-economische afhankelijkheid spelen de gezinsverbanden waarin kinderen opgroeien een beslissende rol in hun latere ontwikkeling (skansen). Kinderen zijn scholieren; het is het schoolgebeuren dat de positie en de rol van kinderen grotendeels invult, zelfs in die mate dat men kan zeggen dat 'schoolgaan' eigenlijk hun 'arbeid' is. Kinderen zijn spelers; het behoort tot het wezen van de kindertijd dat het kind de wereld - de sociale en de natuurlijke omgeving - leert kennen via het spel.

De maatschappelijke problemen en vooruitzichten van kinderen worden aldus in ruime mate gedefinieerd door de bewegingsmogelijkheden van en de interacties tussen gezinsverbanden, onderwijsverbanden en vrije tijdsverbanden. Gezien daar gedurende de laatste decennia belangrijke verschuivingen in zijn opgetreden is ook de maatschappelijke positie van kinderen gewijzigd. Als belangrijkste ontwikkelingen kunnen worden aangestipt:

- dat kinderen almaar schaarser worden, wat in een samenleving waarin mensen steeds ouder worden des te meer in het oog springt;
- dat gezinnen almaar kleiner worden;
- dat partners de ouderschapsrol steeds langer uitstellen;
- dat kinderen opgroeien in minder stabiele en flexibeler gezinsverbanden, waarin tegelijkertijd steeds meer en hogere verwachtingen worden geprojecteerd;
- dat jongeren steeds langer studeren en dat steeds meer jongeren hogere studies volgen;
- dat van het onderwijs steeds meer wordt verwacht, terwijl tegelijkertijd het autonome gezag van dat onderwijs afkalft;
- dat kinderen in grote mate uit het straatbeeld zijn verbannen en dat openbare collectieve ruimten voor kinderen steeds schaarser worden.

Kinderen als wens, kinderen als last

Mochten we onze aandacht enkel richten op wijd verspreide overtuigingen, consumptiege-

dragingen of reclameboodschappen, dan draagt onze samenleving het kind echt op handen. We worden vertederd door de blik van het liefstallige kind en de winkels voor kinder- en zwangerschapskleding, voor speelgoed, babyvoeding, autozitjes of kinderwagens zijn niet te tellen. De emoties laaien hoog op wanneer men kennis krijgt van rechtstreekse gruwelen waarvan kinderen het slachtoffer zijn, van kindermishandeling, kinderprostitutie of kinderporno bij ons, van kinderarbeid, kindermoord of kinderhandel in andere delen van de wereld. We dichten het kind een onschatbare waarde toe en worden diep geraakt wanneer het kind niet krijgt wat het verdient. We maken ons op om kinderen steeds meer rechten te verzekeren en hen als mondiger wezens tegemoet te treden en de beweging voor kinderrechten zit in de lift.

In het Europees waardenonderzoek uit 1990-91 staat te lezen dat 80,2% van de Vlaamse mannen en 86,9% van de vrouwen het gezin zeer belangrijk vinden in hun leven, belangrijker dan arbeid, vrienden en vrije tijd. In het gezin zoeken zij 'de zin van hun leven'. Maar handelen zij er ook naar? Het gezin dat hen voor ogen staat, is het 'complete' gezin. Terwijl in werkelijkheid andere gezinsverbanden steeds ruimere verspreiding kennen. Als hen wordt gevraagd wat een geslaagd huwelijk vereist, dan primeren voor de Vlaming trouw, wederzijds respect en waardering, begrip en verdraagzaamheid, een gelukkige seksuele verhouding en het niet bij de schoonouders inwonen. Niettemin neemt het belang dat wordt gehecht aan het ouderschap toe: van 46,1% in 1981 tot 54,8% in 1991. Vlamingen zijn het er sterker over eens dat een kind, om gelukkig op te groeien, een thuis nodig heeft met zowel een vader als een moeder (91,8% in 1990 tegenover 87,5% in 1981). Het lijkt erop dat die overtuiging omgekeerd evenredig toeneemt in verhouding tot de werkelijke verwezenlijking van dat gezinsideaal.

De meeste jonge kinderen (92%) leven in een traditioneel gezin, met een gehuwde vader en moeder, die vaak beiden uit werken gaan (94,1% van de vaders en 55% van de moeders; zij het voor deze laatste 45,1% deeltijds). Tegelijk echter eindigt één huwelijk op drie in een echtschei-

ding door relatiemoeilijkheden, die bij zo'n 28% van de gehuwden reeds na enkele maanden huwelijk rijzen en bij 21% na 5 jaar. Ontrouw, geweld, alcoholisme, liefdeloosheid en niet bij elkaar passende karakters zijn daarvoor de meest aangehaalde redenen. Dat wil zeggen dat veel van die jonge kinderen uiteindelijk met een echtscheiding zullen worden geconfronteerd en zich zullen moeten aanpassen aan een nieuw samengesteld gezin. Volgens sommige prognoses zouden in het jaar 2000 zelfs meer kinderen in dergelijke nieuw samengestelde gezinnen opgroeien dan in traditionele gezinnen. Dat is op zich niet dramatisch, maar het betekent toch dat voor steeds meer kinderen en jongeren de evidente 'gegevenheid' van de ouderschapsverhoudingen erodeert en dat zij sneller geconfronteerd worden met loyaliteitsvragen en met de angst om het verlies aan relationele ankers.

Kinderen worden, zoals gezegd, almaar schaarser in onze cultuur. Het geboortecijfer in Vlaanderen blijft dalen: in 1995 bedroeg het 64.500 en dat is het op één na (1985) laagste peil ooit genoteerd. We hebben spelende kinderen uit het straatbeeld verbannen en parken en pleinen tot onveilige gebieden verklaard. We sluiten kinderen op in huizen die we als een 'asiel in een vijandige omgeving' herkennen, hoewel de meeste ongevallen met kinderen precies in die huiselijke omgeving plaatsgrijpen. We hebben van onze keukens en badkamers, garages of tuinhokjes immers hypergevaarlijke oorden gemaakt, vol dreigend onheil dat uitstraalt van stopcontacten en draden, vuren en vlammen, scherp snijdende messen, maalmachines of mixers, toestellen die water, vuur, elektriciteit en snelheid met elkaar verbinden. Oorden die eigenlijk 'kinderen niet toegelaten' horen te zijn, want al te gevaarlijk voor onbevoegden.

Kennelijk wordt subjectief ook de tijd voor kinderen als schaarser gevoeld, hoewel dat objectief niet noodzakelijk zo is. In de 'kern' van onze tijdsordening blijken kinderen nauwelijks aan bod te komen. Kindertijd is vaak rest-tijd, de tijd die 'overblijft' na alle tijd die ouders stoppen in hun werk, hun mobiliteit, hun consumptie, huishoudelijke taken, slapen en vrije tijdsbesteding. Ouders zijn vaak moe en overspannen

wanneer ze tijd maken voor hun kinderen. Zoals ook die kinderen vaak moe en overspannen zijn en dan maar voor het televisietoestel belanden.

Door de nuclearisering van de gezinnen en de onveiligheid van het openbaar domein ontberen kinderen, vooral in de steden, intensieve kind-kind-contacten buiten de schoolcontext. Enkel dankzij de talrijke jeugdbewegingen worden jongeren in staat gesteld onder elkaar te zijn.

22% van de kinderen jonger dan zeven jaar leeft in een bestaansonzeker gezin en meer dan 6 kinderen op tien leven in een gezin dat 'moeilijk tot zeer moeilijk' kan rondkomen met het beschikbare inkomen.

Er worden behoorlijk wat kinderen mishandeld of verwaarloosd in onze zo 'geweldloze' maatschappij. Er worden behoorlijk wat kinderen gepest in onze zo 'pedagogische' maatschappij. Er worden behoorlijk wat kinderen alleen gelaten met hun vragen en problemen, angsten en frustraties in onze zo 'therapeutische' maatschappij. De centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling registreerden in 1995 3917 meldingen van concrete mishandeling of verwaarlozing van minderjarigen, waar in totaal 5210 minderjarigen bij betrokken waren; dat is 8% meer dan het jaar voorheen. In 30,1% ging het om seksueel misbruik van kinderen, in 28,8% om lichamelijke mishandeling of verwaarlozing. Vooral meldingen van seksueel misbruik blijken te stijgen. In twee derde van de gevallen van kindermishandeling zijn de daders gezinsleden.

Volgens Heinz Hilgers, voorzitter van de Federatie voor Kinderbeschermingsdiensten in Duitsland, moet Duitsland worden gecatalogeerd als een land 'dat niet van kinderen houdt'. Meer dan 2,2 miljoen Duitse kinderen zouden in armoede leven, 27% van de (ex-)Oostduitse kinderen vertoeft in tehuizen die van werkloosheidssteun afhankelijk zijn en de Duitse overheid geeft verhoudingsgewijs bijzonder weinig uit voor kinderen: weinig kinderbijslag, geen belastingaftrek voor opvangkosten, een tekort aan 600.000 plaatsen in kindercrèches. Ieder jaar worden 50.000 kinderen het slachtoffer van een verkeersongeval. Een miljoen kinderen wordt fysiek afgeranseld, wat voor 70% van die kleintjes traumatische gevolgen heeft.

In Duitsland staan echtparen zonder kinderen reeds model (8,8 miljoen) terwijl gezinnen met drie of meer kinderen veruit in de minderheid zijn (1,6 miljoen). Er zou dus toch wel een verband kunnen zijn tussen een kindonvriendelijke cultuur en een dalend geboortetal.

Toekomst voor gezinnen?

Kinderen en ouderschap; velen beweren het erg belangrijk te vinden, de vervulling van een levenswens. Maar handelen ze er daarom naar? Het dalende geboortecijfer blijkt, in een maatschappij waarin mensen steeds langer leven, nauwelijks in staat tot een loutere reproductie van het bevolkingsaantal. Dat baart zowel pensioenskundigen als demografen zorgen. Met enige schroom pleiten zij voor een 'niet vrouwonvriendelijk, niet geboorteaftremmend beleid'. Anderzijds blijkt het huwelijks gezin weliswaar stand te houden als 'standaardnorm', maar het blijkt steeds minder feitelijk representatief te zijn. Steeds meer kinderen leven in anderssoortige gezinsverbanden.

Die ontwikkeling wordt door één tendens in onze laat-twintigste-eeuwse samenleving bevorderd, namelijk de verdere relatieve inkrimping van de 'actieve levensfase' enerzijds en de verdere flexibilisering van de arbeidsvoorwaarden anderzijds. De beroepsloopbaan is in sterke mate geconcentreerd in de leeftijdsband tussen 25 en 50 jaar én door de verlenging van de studieduur (een toenemend aantal Vlaamse jongeren volgt hoger onderwijs) én door de vervroeging van de pensioengerechtigde leeftijd (vanaf de leeftijd van 50 jaar werken steeds minder mensen). Het is precies binnen die leeftijdsband tussen 25 en 50 jaar dat mensen een beroepsloopbaan opbouwen, een gezin uitbouwen en vaak ook letterlijk bouwen, terwijl sommigen ook nog zorgtaken vervullen voor hun bejaarde of hoogbejaarde (groot)ouders. Die 'belasting' van één levensfase zou niet zo problematisch zijn, als zij niet daarbovenop geconfronteerd werd met de gevolgen van de globalisering en fragmentering van het economisch gebeuren én met gewijzigde opvattingen over en houdingen tegenover het gezin.

Steeds meer mensen worden, ook indien zij werk hebben, met toenemende onzekerheden

geconfronteerd. Het uitzicht op een min of meer vaste, overzichtelijke beroepsloopbaan verdwijnt. Planning op enigszins lange termijn is voor steeds meer mensen onmogelijk. De werkgelegenheid wordt verder geflexibiliseerd wat betreft de uren en de plaats van tewerkstelling, de verloning, de uit te voeren opdrachten. Zelfs al beschikken mensen in kwantitatief opzicht over 'meer' vrije tijd, door de flexibilisering daalt de kwaliteit van die vrije tijd, omdat men er de controle over verliest. Een geflexibiliseerde economie dreigt het sociale weefsel te ontwrichten en nomaden te maken van de zwaksten onder ons; nomaden die uit geen enkel sociaal netwerk nog steun en een wij-gevoel kunnen putten. Nomaden die het onmogelijk wordt gemaakt nog verantwoordelijkheid op te nemen voor anderen, omdat zij geen greep meer hebben op hun levensomstandigheden.

De eisen en de verlangens die mensen in hun partner projecteren nemen ondertussen almaar toe, terwijl het engagement flexibeler wordt ingevuld. Het is met de partner zoals met de personeelsverhoudingen: er worden steeds hogere eisen aan gesteld, maar er worden steeds minder zekerheden tegenover geplaatst. In de hedendaagse gezinsverhoudingen is het gezin er voor de leden en niet andersom. Partners zijn er voor zichzelf en voor elkaar en stellen hun relatie in het teken van een expressief individualistische levenshouding. Zij wensen persoonlijk geluk en zijn niet meteen bereid om dat geluk ondergeschikt te maken aan dat van anderen.

Men vindt in steeds geringere mate dat ouders hun kinderen ten laste van het eigen welzijn moeten verzorgen (66,5% in 1981 tegenover 64,2% in 1990). In wezen zoekt men naar een democratisch én compleet gezin en dat leidt onvermijdelijk tot grotere mogelijkheden om 'exit' over 'voice' of 'loyalty' te verkiezen. Men zoekt naar een partner- en ouderschap met voorwaardelijke engagementen, een door de wil beheerste relatievorm.

Dat moet wel tot contradicties leiden. Terwijl het gewild ouderschap, in negatieve zin, best controleerbaar is, stapelen de frustraties zich op bij ongewild kinderlozen, voor wie geen inspanning te veel is om de kinderwens, via artificiële

reproduktietechnologieën of via adoptie, in vervulling te doen gaan. Tegelijk leidt dit gewilde ouderschap van 'een' kind tot het moeilijker aanvaarden van de eigenheid van 'dit specifieke kind' in een cultuur die is doordrongen van de illusie dat de wil alles onder controle kan of moet hebben. De ideologie van de ('autonoom beschikkende') vrije wil maakt het steeds moeilijker om iets of iemand als een 'lot' te aanvaarden of voor een dergelijk lot open te staan. We 'willen' en 'verwachten' zekerheden, ook waar die niet geboden worden of af te dwingen zijn.

Men heeft weinig fantasie nodig om de implicaties van dergelijke botsende verlangens en behoeften op het spoor te komen: schuldgevoelens en soms overculpabilisering van - vooral - moeders met een job, of het verplicht worden tot keuzen die als dilematisch worden ervaren en niet echt bevredigen, enzovoort. Werkende moeders investeren vaak méér bewuste tijd in de opvoeding van hun kinderen. Niettemin hebben zij vaak de indruk de kinderen te kort te doen, omdat de eisen die men aan zichzelf als ouder stelt zijn gestegen.

Méér vrije tijd en toch de ervaring over steeds *minder tijd vrij te kunnen beschikken. Méér verantwoord ouderschap en toch de ervaring als ouder te kort te schieten.* Het zijn twee van de vele contradicties in het hedendaagse zelfbeeld.

Dat steeds meer koppels het ouderschap uitstellen is dan ook weinig verbazingwekkend; de samenleving, met haar onzekerder en flexibeler wordende economische bedrijfshuishouding en haar onzekerder en flexibeler wordende affectiehuishouding, reikt weinig ankers aan om het uitzicht op een stabiel gezinsleven te stoelen. Dat talrijke koppels reeds vrij snel terug uit elkaar gaan, met of zonder kinderen, is evenmin verwonderlijk in een maatschappij waarin mensen de gelukswens binnen de korte termijn van het hier en nu verwerkelijk wensen te zien.

Naar een kindvriendelijker cultuur

We moeten daarom, wars van enig moralisme, de vraag kunnen stellen of onze cultuur wel een *'kindvriendelijke cultuur'* is en meer expliciet de voorwaarden en de contouren van een kindvriendelijke samenleving bepalen. Hoewel dit

veeleer een kwalitatieve dan een kwantitatieve waardering veronderstelt, mag de hypothese dat het stagnerende of dalende kindertal kan wijzen op kindonvriendelijkheid niet meteen van de hand worden gewezen. Er kunnen kwalitatieve redenen of oorzaken zijn waarom mensen het ouderschap afwijzen, redenen die iets te maken kunnen hebben met hun levenskwaliteit, maar ook met de verwachte levenskwaliteit van toekomstige kinderen.

Men maakt het vandaag gezinnen met kinderen - wat ook hun samenstelling is - in ieder geval niet makkelijk, althans niet om het gezin bijeen te houden, om de ouderschapsrol ook effectief waar te maken. Kennelijk zien daarom ook steeds meer mensen op tegen de ouderschapsrol, stellen ze die uit, of nemen ze hem gewoon niet meer op. Indien er zelfs maar iets waar is van de stelling dat de keuze voor ouderschap uitdrukking is van een zeker levensoptimisme, dan kunnen we uit het bestaande, dalende of stagnerende geboortecijfer alvast weinig optimisme afleiden.

De reden hiervoor is de toenemende kloof tussen waarden en feitelijke ontwikkelingen, *tussen aspiraties en reële mogelijkheden.* Op het vlak van de waarden wordt het ouderschap nog steeds bijzonder hoog aangeschreven en blijken de meeste mensen hun belangrijkste levensdoelen in gezins- en ouderschapsrelaties te projecteren. In de vertogen van de diverse levensbeschouwingen scoren ouderschap en gezin bijzonder hoog. Maar feitelijke ontwikkelingen maken het moeilijker om die waarden te realiseren, als ontbrak het hen aan 'realiteitszin'. Er bestaat een contrast tussen de subjectief gecultiveerde 'cultus' van het ouderschap en van het unieke kind en de objectieve 'cultuur' die men in belangrijke mate als kind-onvriendelijk kan kenschetsen. Niet alleen botsen de waarden van het ouderschap met andere waarden - zoals die van het utilitair of expressief individualisme of van een ten top gedreven zelfbeschikkingsideologie - maar bovendien worden ouders door maatschappelijke omstandigheden geremd om die waarden *succesvol te realiseren.*

Dat tweede wijst naar politieke verantwoordelijkheden. Het heeft geen zin om door culpa-

biliserende vertogen ouders op hun verantwoordelijkheden te wijzen, terwijl ondertussen de sociale en institutionele contexten onaangepast blijven aan het nieuwe ouderschap. Want de overgrote meerderheid van de ouders probeert, vaak met veel bricoleerwerk, wel degelijk om hun kinderen in optimale omstandigheden te laten opgroeien. Alleen verliezen zij al eens de greep op de omstandigheden. Hier rijzen dan ook politieke verantwoordelijkheden.

Twaalf politieke beleidsopties voor een kindvriendelijker samenleving

Uit het bovenstaande kunnen makkelijk twaalf beleidsopties worden afgeleid voor een kindvriendelijker samenleving.

Optie 1. Door het communautariseren van de kinderbijslagen zou het mogelijk worden om een meer geïntegreerd gezinsbeleid te voeren in Vlaanderen. Enerzijds kunnen dan hogere bijlagen worden verleend aan bestaansonzekere gezinnen, anderzijds kan een deel van de middelen worden aangewend voor het uitbouwen van een betere collectieve infrastructuur in de vorm van voorschoolse kinderdagverblijven, initiatieven voor buitenschoolse opvang of speelpleinen.

Optie 2. Door het ontwikkelen van mobiliteitsplannen in de grote steden waarin de norm de zwakke weggebruiker - de voetganger of fietser - wordt, kunnen kinderen meteen een grotere autonomie veroveren en zijn zij niet gedoemd om 'achterbankkinderen' te blijven die een goed deel van de kind-kind-communicatie moeten ontberen.

Optie 3. Eenzelfde intentie moet aan de basis liggen van de uitbouw van méér openbaar domein en een meer kindvriendelijk openbaar domein, waarin kinderen vooral elkaar kunnen ontmoeten. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan meer parken en bossen, maar vooral aan straten en pleinen die niet door de auto worden gedomineerd en waar kinderen veilig kunnen én mogen spelen. De verkeersdrukke heeft het openbaar domein al te sterk tot een gevaarszone geïnstrumentaliseerd waarin kinderen alleen maar storende lastposten kunnen zijn.

Optie 4. Zonder daarbij de belangen van het bedrijfsleven tot richtsnoer te nemen, moet er een netoverschrijdend netwerk aan buitenschoolse

opvangvoorzieningen worden uitgebouwd waarin de niet-schoolse kind-kind-communicatie centraal moet staan.

Optie 5. Vooral in de steden is er nood aan meer speelpleinen en creatieve jeugdateliers en moet de bestaande speelpleinwerking duidelijker worden afgestemd op de mogelijkheden en de behoeften van kinderen en gezinnen, met name tijdens de vakantieperioden. Het is begrijpelijk dat een speelpleinwerking zichzelf niet gaarne als een vorm van kinderopvang ziet, maar anderzijds leidt het verwaarlozen van die opvangbehoefte vaak tot initiatieven waarvan heel wat kinderen worden uitgesloten omwille van het arbeidsregime van hun ouders. Ook de talrijke jeugdbewegingen en jongerenwerkingen moeten ten volle worden gesteund omwille van hun bijdrage tot het intensifiëren van kind-kind-contacten buiten de context van de school.

Optie 6. Wat de openbare media betreft moet er meer worden geïnvesteerd in kwalitatief hoogstaande cultuurgoederen voor kinderen (met inbegrip van een jeugdjournaal). Met name de BRTN speelt hierin een cruciale rol, omdat hij - hopelijk - niet wordt meegesleurd in de logica van de reclame die alle andere media domineert.

Optie 7. Bestaansonzekere gezinnen moeten kunnen rekenen op hogere kinderbijslagen dan meer welvarende gezinnen. Het is een recht van het kind om in optimale sociale omstandigheden te kunnen opgroeien. Bestaansonzekere kinderen moeten een beroep kunnen doen op een laagdrempelige hulpverlening waarin hun problemen centraal worden gesteld.

Optie 8. Er moet worden geijverd voor een arbeidsstatuut dat op de leest van de ouderschapsrol en niet op de leest van de man/kostwinner is geschoeid. De bestaande arbeidsregimes staan door processen van globalisering en fragmentering steeds haakser op het gezinsleven en daar zijn vooral moeders als eersten het slachtoffer van.

Optie 9. Wat het onderwijs betreft moet de democratiseringsgedachte geactualiseerd worden en moet het beleid ervoor ijveren om de kloof tussen 'elite' en 'massa-scholen' in het lager en het middelbaar onderwijs te dempen. De kloof tussen beroeps- en technisch onderwijs enerzijds en algemeen vormend onderwijs anderzijds is te

diep, terwijl het huidige negatieve selectiesysteem veeleer vanuit mislukkingen dan vanuit positieve vaardigheden selecteert, waardoor talrijke jongeren reeds snel ieder zelfvertrouwen verliezen.

Optie 10. Probleemkinderen en kinderen uit probleemgezinnen moeten kunnen rekenen op een optimale begeleiding die los staat van moraliserende en/of penalisierende denk- en handelingskaders. Pleeggezinnen, kindertelefoon, (crisis)opvangcentra, straathoekwerkers en initiatieven als Habbekrats moeten door de overheid worden gesteund om kinderen een kwalitatief hoogstaande begeleiding te verstrekken die is geschoeid op hun individuele of subculturele belangstelselsfeer.

Optie 11. Van overheidswege moeten de initiatieven tot het uitbouwen van jongeren informatie- en adviescentra (de JIP's) die de jongeren kwalitatief degelijke en vanuit hun leefwereld vertrekkende informatie en begeleiding kunnen verstrekken en waar zij steeds terecht kunnen met hun vragen en problemen, ten volle worden ondersteund.

Optie 12. In geval van echtscheidingen (zoals overigens in alle ouderschapsverhoudingen) moet het co-ouderschap de algemene norm worden en hebben kinderen, indien zij dat wensen, het recht te worden gehoord voor wat betreft de regeling van het hoederecht.

Tot besluit

Onze cultuur heeft de ziel van het kind op een piëdestal van morele zorgzaamheid getild. Maar eigenlijk wordt met de noden en behoeften van het kind op objectief vlak weinig rekening gehouden en moeten die voortdurend wijken voor zogeheten 'economische belangen'. Zo heeft onze cultuur het steeds moeilijker met het spontane en het emotionele dat de kinderlijke *zijnswijze* typeert en *blijken Vlaamse ouders zich* vooral verantwoordelijkheidsgevoel, goede manieren en verdraagzaamheid als opvoedingsidealen voor te houden. Slechts een minderheid vindt fantasie en verbeeldingskracht het aanmoedigen waard. Het kind wordt zo vooral begrepen als 'wat het worden moet', niet als een eigen identiteit die op en om zichzelf waarde heeft.

Voor emoties is er in ons volwassenenbeeld kennelijk geen plaats; zij worden best zo snel mogelijk verdrukt. Sterker: het vermogen om ze te kunnen verdrücken wordt als een blijk van volwassenheid gezien. Als dat zich doorzet, zijn er gouden tijden in zicht voor de psychotherapeuten, maar ook voor de gevoelsindustrie die voor alle opgekropte emoties een uitlaatklep aanreikt.

Veel indicatoren wijzen aldus op een gestoorde interactie tussen onze samenleving en de kinderen en jongeren, die vandaag terug als een 'probleemjeugd' worden gezien. Er is nood aan een meer geïntegreerde en participatieve aanpak van de problemen waarmee jongeren worden geconfronteerd. Want het beleid wordt te sterk door knip- en plakwerk en te weinig door een globale visie geïnspireerd. Dat is ten dele het gevolg van de bevoegdheidsversnippering in onze federale staatsorganisatie, maar toch ook van een gebrek aan een mentaliteit om een meer globale aanpak te bevorderen.

Binnen de optie om ruimte en tijd te maken, ja, te veroveren voor kinderen moeten aldus vele sporen tegelijk worden bewandeld. Het is vanuit een dergelijk meer algemeen kader van kwaliteitsverbetering van de leefomgeving van kinderen dat ook de buitenschoolse opvanginfrastructuur, de creatieve jeugdateliers, de jongerenwerking, de jeugdbeweging en de speelpleinen moeten gesitueerd worden. Een naar de toekomst gericht kinderen- en jongerenbeleid zal meer de aandacht moeten richten op infrastructurele initiatieven. Het volstaat niet om het ouderschap financieel te verlichten door gezinsbijslagen. Tevens zal dit ouderschap moeten worden bijgestaan door een kindvriendelijke omgeving en cultuur waarin ouderschap en kinderen geïntegreerde bestanddelen en geen storende elementen vormen.

Men hoeft daar geen doekjes om te winden: verantwoord ouderschap én een beloftevolle beroepsloopbaan staan in een cultuur van gelijkwaardig partnerschap haaks op elkaar. Indien onze samenleving én kindvriendelijker wil zijn én aan die kinderen eigen tijd en ruimte wil gunnen, dan is dit niet slechts een verantwoordelijkheid van de gezinnen, maar ook een collectieve verantwoordelijkheid. Waar de maatschappelijke

structuren er blijk van geven dat kinderen welkom zijn, wordt ook de individuele beslissing tot ouderschap daardoor beïnvloed.

Gezinnen moeten niet steeds worden gevraagd hun grenzen te verleggen, de grenzen van de ruimte en de tijd die ze voor de opvoeding van hun kinderen en voor hun samenzijn nodig hebben. Gezinnen moeten zelf grenzen kunnen stellen.

Bellah et. al., *Habits of the hearth*. Berkeley, 1985.

Boeykens L. & K. François (eds.), *Familie. Een humanistische benadering*. Brussel, 1994.

Commissie Samenleving- Onderwijs Koning Boudewijnstichting, *De school staat niet alleen*. Brussel/Kapellen, 1994.

Elchardus M., Het einde van een tijdsorde. In: *Samenleving en politiek*, jg.3/1996, nr.5, blz.24-38.

Kerhofs J. et. al., *De versnelde ommekeer*. Tiel, 1992.

Kind en Gezin, *Jaarrapport 1995*.

Lasch C., *Haven in a heartless world. The family besieged*. New York, 1977.

Lauritzen P., *Pursuing parenthood*. Bloomington, 1993.

Qvortrup J., Het kind-zijn als sociaal verschijnsel. In: *Kinderrechtengids*, Gent, 1994.

Raes K., De morele betekenis van het vertoog over de rechten van het kind. In: *Kinderrechtengids*, Gent, 1994.

Raes K., Gezinnen en gezindheden. Ethische dimensies van gezinsrelaties. In: *Mores*, jg.39/1994, nr.3, blz. 87-101.

Raes K., Ouderschap, burgerschap en verantwoordelijkheid. Ruimte voor kinderen buiten school en gezin. In: *Ouderparticipatie*. Ensac, Gent, 1994, blz.4-19

Zelizer V., *Pricing the priceless child. The changing social value of children*. New York, 1981.

Kinderrechten in het beleid door Kathy Lindekens - 24 juli '96

Op 20 november 1989 werd in New York door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het 'Verdrag voor de rechten van het kind' aangenomen. Begin 1992 werd dit verdrag door ons land geratificeerd. Het wordt algemeen beschouwd als een belangrijke stap voorwaarts in de erkenning van een volwaardige maatschappelijke positie van kinderen.

Het belang van kinderen

De slogans 'kinderen zijn de dragers van de maatschappij van morgen' of 'investeren in kin-

deren is investeren in de toekomst' gaan voorbij aan het recht dat kinderen hebben om de kindertijd als volwaardig te ervaren en hem niet te moeten ondergaan als een wachtkamer tot de wereld van de volwassenen, de 'echte' wereld. De kindertijd is een levensperiode die op zichzelf moet bekeken worden en waarbinnen kinderen evenwaardig en respectvol behandeld moeten worden door de ouders en door heel de samenleving. Kinderen confronteren ons door hun manier van reageren, hun openheid en directheid steeds opnieuw met wezenlijke menselijke waarden als eerlijkheid, wederkerigheid, nieuwsgierigheid, creativiteit en emotionaliteit.

Politieke aandacht voor kinderen

Volgens het 'Verdrag voor de rechten van het kind' moeten de lidstaten de kinderen en de volwassenen voortdurend informeren over de inhoud van het Verdrag, in alle talen, ook in de taal van het kind. Deze informatie moet regelmatig gegeven worden (er komen steeds nieuwe groepen voor in aanmerking) via de media, in de opleidingen van mensen die met kinderen omgaan en in de scholen via mensenrechteneducatie. Voor de scholen ligt hier een belangrijke taak. Zij zouden kennis over de rechten van het kind uitdrukkelijk in de eindtermen moeten opnemen en ook in de eindtermen moeten realiseren.

'Het hoogste belang van het kind' vormt de leidraad voor het VN-verdrag. Dat betekent in principe dat bij ieder besluit zou moeten onderzocht worden welke de gevolgen ervan zijn voor kinderen. Dat gebeurt nu niet. Ik constateer dat thema's die betrekking hebben op kinderen weinig voorkomen op de politieke agenda, dat er geen specifieke aandacht voor hen opgeëist wordt. Kinderen worden letterlijk over het hoofd gezien, behalve in situaties die grote emoties oproepen, zoals kidnapping, pedofilie, verdwijningen.

Kinderen dromen nog en kennen nog niet voldoende de draagkracht van problemen en van beslissingen, maar zij hebben vaak wel een gezondere kijk op wat ons mensenras ontsiert. Politici zouden er beter aan doen wat vaker naar kinderwijsheid te luisteren. Of zijn zij bang om geconfronteerd te worden met hun eigen geweten?

We weten zeer weinig over kinderen. De in-